

03980200336221
RPW/15118/2020 P
2020-05-11

MINISTER
Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Warszawa, dnia 4 maja 2020 r.

DUS.III.058.70.2020.ES

Pan
Tomasz Grodzki
Marszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na oświadczenie Senator Agnieszki Gorgoń-Komor nr 182 uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 266, z późn. zm.) do zakresu działania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych należy m.in.:

- stwierdzanie i ustalanie obowiązku ubezpieczeń społecznych,
- ustalanie uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych,
- wymierzanie i pobieranie składek, m.in. na ubezpieczenia społeczne,
- kontrola wykonywania przez płatników składek i ubezpieczonych obowiązków w zakresie ubezpieczeń społecznych,
- dysponowanie środkami finansowymi Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Zakład jest nie tylko uprawniony, ale i zobowiązany do podejmowania działań zapobiegających uzyskiwaniu ochrony ubezpieczeniowej, w tym świadczeń z ubezpieczeń społecznych, przez osoby nieuprawnione. Jako dysponent publicznych środków nie może zaniechać tych działań. Dotyczą one wszystkich osób zgłoszonych do ubezpieczeń. Działania te są podejmowane w każdej sytuacji budzącej wątpliwości, niezależnie czy dotyczy ona kobiet czy mężczyzn, np. wówczas, gdy w krótkim czasie od zgłoszenia do ubezpieczeń osoba

występuje o świadczenie albo gdy okresy pobierania zasiłków przedzielają krótkie przerwy i powstaje wątpliwość, czy działalność jest faktycznie prowadzona, czy tylko utrzymywana w celu uzyskiwania świadczeń. Każda sprawa jest traktowana indywidualnie.

Każdy stwierdzony przypadek nieprawidłowości w zakresie ubezpieczeń społecznych jest weryfikowany przez Zakład. W przypadkach budzących wątpliwości podejmowane są postępowania wyjaśniające lub kontrole. W przypadku stwierdzenia, że do ubezpieczeń społecznych została zgłoszona osoba nie posiadająca do nich tytułu, ZUS podejmuje odpowiednie działania. W sprawach spornych wydaje decyzję o wyłączeniu z ubezpieczeń społecznych, od której przysługuje odwołanie do sądu.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 256) w toku postępowań wyjaśniających Oddział ZUS podejmuje wszelkie czynności niezbędne do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego oraz do załatwienia sprawy. Celem jest bowiem wyczerpujące zebranie i rozpatrzenie materiału dowodowego. Oddział może wzywać osoby do udziału w podejmowanych czynnościach i do złożenia wyjaśnień lub zeznań osobiście, przez pełnomocnika, na piśmie lub w formie dokumentu elektronicznego, jeżeli jest to niezbędne dla rozstrzygnięcia sprawy lub dla wykonywania czynności urzędowych.

W uzasadnieniu decyzji Oddział wskazuje fakty, które uznał za udowodnione, dowody, na których się oparł, oraz przyczyny, z powodu których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej.

Należy podkreślić, że Oddziały ZUS starają się stosować zasadę nie wzywania kobiet w ciąży i kobiet będących w połogu do składania wyjaśnień. Jeżeli wystąpi konieczność złożenia wyjaśnień przez taką osobę, Oddziały starają się stworzyć warunki jak najmniej uciążliwe m.in. dogodny czas, przerwy, udostępnienie ustronnego miejsca na karmienie, przewinięcie dziecka. Przed złożeniem wyjaśnień osoba wezwana podpisuje oświadczenie, czy wnosi zastrzeżenia co do miejsca i czasu ich złożenia.

Należy podkreślić, że przeprowadzanie kontroli płatników składek w zakresie ubezpieczeń społecznych jest ustawowym zadaniem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Kontrolę wykonywania zadań i obowiązków w zakresie ubezpieczeń społecznych przez płatników składek przeprowadzają inspektorzy kontroli Zakładu w trybie przepisów rozdziału 10 ustawy systemowej. Celem kontroli jest m.in. sprawdzenie prawidłowości i rzetelności obliczania składek na ubezpieczenia społeczne oraz innych składek, do których pobierania zobowiązany jest ZUS, prawidłowości w zakresie zgłaszania do ubezpieczeń oraz

prawidłowość ustalania uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych i wypłacanie tych świadczeń oraz dokonywanie rozliczeń z tego tytułu.

Zakres kontroli jest wskazywany w upoważnieniu do przeprowadzenia kontroli i musi być zgodny z art. 86 ust. 2 ustawy systemowej. Przepis ten wymienia co może obejmować kontrola wykonywania zadań i obowiązków w zakresie ubezpieczeń społecznych przez płatników składek. Zgodnie z art. 92a ustawy systemowej, do kontroli płatnika składek będącego przedsiębiorcą stosuje się przepisy rozdziału 5 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2019 r. poz. 1292). Kontrolę płatnika składek wszczyna inspektor kontroli Zakładu, po doręczeniu zawiadomienia o zamiarze wszczęcia kontroli. Kontrolę wszczyna się nie wcześniej niż po upływie 7 dni i nie później niż przed upływem 30 dni od dnia doręczenia zawiadomienia o zamiarze wszczęcia kontroli. W zawiadomieniu o zamiarze wszczęcia kontroli również wskazuje się zakres przedmiotowy kontroli.

Działalność kontrolna Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ma charakter planowy. Należy podkreślić, że w planie kontroli w latach 2016-2019 r. nie występowały płatnicy składek prowadzący działalność gospodarczą jednoosobowo (opłacający składki sam za siebie).

Kontrole płatników składek zobowiązanych do opłacania składek wyłącznie na własne ubezpieczenie, zgodnie z § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu przeprowadzania kontroli płatników składek przeprowadza się wyłącznie w uzasadnionych przypadkach. Kontrole tego typu płatników składek mają charakter doraźny i są podejmowane na wniosek, w którym wskazane są odpowiednie okoliczności uzasadniające zarządzenie kontroli.

Ustalenie prawidłowości podlegania ubezpieczeniu chorobowemu przez osobę, która przedłożyła wniosek o zasiłek z tytułu choroby lub macierzyństwa, oraz prawidłowości podstaw wymiaru składek na to ubezpieczenie ma istotne znaczenie dla przyznania jej uprawnień do tych świadczeń. Dotyczy to zarówno osób podlegających ubezpieczeniu chorobowemu obowiązkowo, np. pracowników, jak i osób podlegających ubezpieczeniu chorobowemu dobrowolnie, np. osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą. Zgodnie bowiem z obowiązującymi przepisami ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. z 2019 r. poz. 645, z późn. zm.), zasiłek chorobowy, opiekuńczy i macierzyński, przysługują osobom objętym ubezpieczeniem chorobowym.

Działania sprawdzające mogą mieć miejsce zarówno przed ustaleniem uprawnień i wypłatą pierwszego zasiłku, jak i w trakcie ich pobierania, albo między okresami pobierania zasiłków. W przypadku osób ubezpieczonych, które często i długotrwale korzystają

z zasiłków jest sprawdzane, czy tytuł ubezpieczenia uprawniający do otrzymywania zasiłków trwa w okresie przerw między okresami pobierania zasiłków. Zdarzają się bowiem sytuacje, w których tytuł ubezpieczenia, np. prowadzenie pozarolniczej działalności, utrzymywany jest dla pozorów, wyłącznie w celu otrzymywania zasiłków za kolejne okresy.

W takich przypadkach ZUS wydaje tym osobom decyzje o niepodleganiu ubezpieczeniu chorobowemu, a w konsekwencji także decyzje o odmowie prawa do zasiłków. W przypadku decyzji ustalających podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, w tym na ubezpieczenie chorobowe, wydawane są także decyzje ustalające podstawę wymiaru zasiłków i zobowiązujące do zwrotu różnicy kwot zasiłków, jeżeli zostały obliczone z uwzględnieniem podstaw wymiaru składek w wyższych kwotach.

Zaznaczenia wymaga fakt, że obowiązujące przepisy (art. 84 ust. 1 – 3 i ust. 7a ustawy systemowej) umożliwiają wydanie przez Oddział ZUS decyzji zobowiązującej do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia z ubezpieczeń społecznych, o ile od ostatniego dnia okresu, za który zostało pobrane nienależne świadczenie, nie upłynęło 5 lat.

Wszystkie decyzje Zakładu podlegają kontroli sądowej, jeżeli zostanie wniesione odwołanie w przewidzianym przepisami prawa terminie.

Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych podkreśla, że Zakład świadomy celu, jakiemu służą zasiłki, dokłada wszelkich starań, aby uprawnienia do zasiłków były ustalane rzetelnie i aby te zasiłki były wypłacane osobom uprawnionym niezwłocznie po ustaleniu uprawnień.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest uprawniony do przeprowadzania kontroli prawidłowości wykorzystywania zwolnień lekarskich od pracy oraz kontroli prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy i wystawiania zaświadczeń lekarskich. Przeprowadzenie kontroli – jeżeli przemawiają za tym okoliczności sprawy – jest elementem ustalania prawa do świadczeń z tytułu choroby i sprawowania opieki. Kontrole te nie dotyczą zasiłku macierzyńskiego.

Jest to ustawowo określone zadanie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, realizowane na podstawie art. 68 ustawy zasiłkowej. Podkreślenia wymaga, że przy podejmowaniu kontroli nie ma znaczenia, czy osoba której zostało wystawione zwolnienie lekarskie jest zatrudniona na podstawie umowy o pracę, czy prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą. Kontrola prawidłowości wykorzystywania zwolnień lekarskich od pracy dotyczy na jednakowych zasadach wszystkich osób zgłoszonych do ubezpieczenia chorobowego, a nie tylko wybranej grupy ubezpieczonych, np. kobiet prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą.

Należy dodać, że osobom ubezpieczonym w ZUS jest wystawianych ponad 20 mln zwolnień lekarskich rocznie.

Każda sprawa traktowana jest indywidualnie ze względu na odrębne okoliczności jej towarzyszące.

Jednocześnie pragnę poinformować, że zgodnie z deklaracją przedstawicieli Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przedstawioną na spotkaniu w Sejmie w dniu 5 lutego 2020 r., do Centrali Zakładu wpływają indywidualne sprawy osób kwestionujących prawidłowość postępowania Oddziałów ZUS. Każda z tych spraw jest rozpatrywana w trybie nadzoru.

W związku z powyższym uprzejmie informuję, że obecnie nie są prowadzone prace nad zmianą przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w zakresie kontroli płatników składek, jak również przepisów ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa w zakresie ustalania prawa osób prowadzących pozarolniczą działalność do zasiłków z ubezpieczenia chorobowego.

Z poważaniem
Z up. MINISTER
Stanisław Szwed
SEKRETARZ STANU